

De voorbijgang van Maria-Chlotilde

Eerste druk, augustus 2012

© 2012 Jorden Spijker

Foto omslag: Białowieża

ISBN: 978-90-484-2537-2

NUR: 334

Uitgever: Free Musketeers, Zoetermeer

www.freemusketeers.nl

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de directe of indirecte gevolgen hiervan.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm of (en dit geldt zonedig in aanvulling op het auteursrecht) het reproduceren (I) ten behoeve van een onderneming, organisatie of instelling of (II) voor eigen oefening, studie of gebruik welk(e) niet strikt privé van aard is.

DE
VOORBIJGANG
VAN MARIA-
CHLOTILDE

JORDEN
SPIJKER

De mens zou hart en ziel van de Aarde moeten zijn, maar de mens is haar ziekte.
(James Lovelock, Internet, 2006)

De menselijke variëteiten gedragen zich als aan elkaar verwante diersoorten: de sterksten roeien de zwaksten uit.
(Charles Darwin, *Voyage of the Beagle*, 1839)

Inhoudsopgave

Deel 1 de Hertogin	9
Deel 2 Maria Apostata	131
Deel 3 de Gravin	233

Deel I – de Hertogin

(AD 2140-2183)

Pé de Orgelman

(AD 2140-2164)

Volgens de Alkmaarse archieven is mijn vader geboren op 18 december 2140 van de oude christelijke telling. Toen hij een week oud was, werd hij gedoopt volgens de rituelen van het traditionele godgeloof, het geloof in Oudegod. Zijn ouderlijk huis staat er nu niet meer, maar mijn moeder heeft het mij ooit aangewezen. Ik herinner me een kleine houten woning op de Wageweg, vlak achter de wallen waar de nieuwe zeedijk begint. Aan zijn ouders, mijn opa en oma, heb ik geen herinneringen. Opa was een ouderling. Oma was een stadswacht.

Uit de verhalen over die tijd weet ik dat het in mijn vaders jeugd jaren soms maanden achtereen regende. De dijken konden de vloed niet aan en zakten weg. De straten en pleinen stonden blank en de stedelingen hokten samen op een terp of een duin. Ze verplaatsten zich alleen nog op vloten. Een verbinding met de buitenwereld was er nauwelijks. Ze leden gebrek. Ze aten vooral wieren, die ze urenlang kookten. Soms vonden ze een paar schelpen of wat kleine garnalen. De hygiëne was rampzalig en de ene na de andere epidemie raasde over het land, over het continent, over de wereld. De mens stierf bijna uit tijdens deze jarenlange rampspoed die het onmiskenbare gevolg was, zeiden de ouderlingen, van de woede van Oudegod wegens zijn hoogste creatie, de mens, die eeuwenlang in zonde had geleefd. Wij werden gestraft voor de goddeloosheid van onze voorouders.

Mijn vader werd streng opgevoed in het godgeloof, het oude geloof in de alene god, dat in Alkmaar vooral onder de elite nog hecht verankerd was. Hij ontwikkelde zich tot een vrome man. Vooral zijn geloof in het laatste oordeel was onwankelbaar. Zodra, wist mijn vader, Oudegod de wereld en misschien ons hele universum wegneemt, ongeveer zoals een tuinman een appel plukt, zullen zijn zoon Jezus Christus en diens moeder Maria de zielen der gestorvenen wegen en beoordelen, de rotte van de gave scheidend. De rechtvaardigen worden beloond en de zondaars gestraft. Daarover waren alle ouderlingen en theologen het eens, ongeacht hun geloofsrichting. Tussen de volgelingen van Jezus, Maria de Moeder, Franciscus, Momet, Zoroaster, rabbi Körnbrot,

Maria van Magdala, Mozes, vadertje Bongo, Ali de Schoonzoon, pandit Bhimsen de Eenbenige, Johannes de Schele Dominee, Eli de Wanhopige en alle anderen bestond geen verschil van mening als het ging om dood, laatste oordeel, hemel en hel.

De eschatologie was een universeel onderdeel van alle godgelovige belijdenissen en stond om die reden voor mijn vader niet ter discussie. Het moest wel waar zijn, zo luidde zijn redenering, anders zouden ze zeker ruzie over dit onderwerp maken. Ze voerden immers over alles strijd. Reeds het antwoord op de vraag met welk instrumentarium Oudegod te rechter tijd de beloningen en straffen ging uitdelen, kon tussen twee naburige dorpen de aanleiding zijn voor een ware veldslag, waarbij de gevolgen niet tot een schaafwond of bloedneus beperkt bleven.

De eschatologie, het einde der tijden, was het fundament van zijn wereldbeschouwing. Veel meer, vertelde mijn moeder later, sprak hij niet over zijn geloof. Dat was niet omdat hij een zwijgzame man was. Hij praatte honderduit over de gebeurtenissen van alledag, over een bruggetje dat was ingestort, de kwaliteit van de dadels of over een willekeurige ambtenaar die zich schaamteloos liet betalen voor het een of ander. Vaak was hij te vinden in de kroeg bij de Stenen Brug.

Als kind bleek hij een groot muzikaal talent te hebben. Hij speelde op alle toetsinstrumenten, die hij kortweg 'klavieren' noemde. Altijd had hij een klavier bij de hand: een orgel, een piano, een accordeon of desnoods een melodica.

Al in zijn jongensjaren bespeelde hij het orgel van de Evangelisch Lutherse kerk, genaamd De Vrijheid. Het godgelovige stadsbestuur van Alkmaar herkende zijn talent, stelde een beurs beschikbaar en bekostigde zijn muziekstudie aan de Grote Faculteit in Amsterdam. Hij maakte furore in de hoofdstad, maar een aanbod om in Amsterdam aan het werk te gaan, wees hij af. Hij had een hekel aan alles wat met Amsterdam te maken had, misschien omdat het godgeloof daar toen al begon te kwijnen. Na het afronden van zijn studie keerde hij terug naar Alkmaar en sindsdien heeft hij zijn geboortestad nooit meer verlaten. Tot aan zijn dood bespeelde hij de orgels van de Lutherse kerk, de Kapelkerk en natuurlijk het vermaarde orgel van de voormalige Sint-Laurens, thans gewijd als de tempel van Eastra. Ook onderhield hij de orgels en herstelde of verving hij het pijpwerk.

Nadat hij was teruggekeerd in Alkmaar, begon hij te scheppen. Tot verbazing van zijn bewonderaars schreef hij geen religieuze muziek, maar componeerde hij liederen op zelf geschreven teksten, gedichten waarin hij de natuur ver-

heerlijkte, diezelfde natuur die zoveel ellende had gebracht. Ondanks zijn teruggetrokken bestaan en ondanks de vele belemmeringen voor het reizen, kwamen van heinde en verre liefhebbers om naar zijn spel en zijn composities te luisteren. Zo las ik in een oude Alkmaarse periodiek (jaargang 2162) een recensie van een Antwerpenaar:

‘Het spel van Pé, genaamd de Orgelman, dat wij mochten bewonderen op enkele verstikkend hete avonden in juli (terwijl de regens als warme sluiers over de daken en straten stroomden),’ zo schreef de journalist in een voor die tijd karakteristieke stijl, ‘overtrof onze geprevelde gebeden in religieuze kracht. Soms leek het wel alsof de vele wateren die de Alkmaarders omgeven, terugdeinsden voor zijn muziek: alle wateren, aan alle kanten, de wateren in alle windstreken, het water onder hen in de zompige bodems en boven hen in de loodzware lucht. Maar wat voor de vertolkingen van de klassieke componisten en voor het spel op de kerkorgels gold: de uitvoeringen van zijn liederencycli overtroffen de kwalificaties van zijn solospel. In zijn muziek en liederen hoorden we de tot rust gekomen woede van de zee, de gekalmeerde westenwinden en het wegstervende gekrijs van de meeuwen die de waarachtige heersers van deze contreien zijn. Het was alsof Pé de Orgelman de macht van de natuur in zijn composities wist te bedwingen. Toen de stem van de zangeres zweeg en de laatste klanken wegstierven, toen lezers, toen was het alsof de onweerstaanbare kracht van het water tot rust was gekomen. Ja, als de muziek van Pé de Orgelman de ruimte vult, wordt de wind mild, de regen zachtmoedig, de hitte draaglijk en de aarde ontvankelijk...’

Zijn naam zou misschien al tijdens zijn leven een legende geworden zijn, ware het niet dat hij het liefst zonder publiek speelde. Als het aan hem lag speelde hij alleen, voor zichzelf, of voor een paar intimi, voor ons, voor zijn vrouw Deborah en voor mij. Thuis speelde hij Bach, Mozart, Beethoven, Schubert, Schumann, zelden latere componisten. Ook zong hij goed, hij had een melancholieke bariton. De liederen van Schubert waren favoriet. In mijn herinnering hoor ik hem de Winterreise inzetten, de bekende Liederkreis van Schubert, terwijl hij zichzelf begeleidt:

*Fremd bin ich eingezogen
Fremd zieh ich wieder aus*

*

Deborah werd geboren op de plek waar ooit ergens de stad Bolsward moet hebben gelegen. De registers van Bolsward zijn niet meer te raadplegen,

maar naar eigen zeggen kwam ze ter wereld op 14 juni 2144, iets minder dan vierenvijftig jaar voor het begin van de nieuwe telling. Haar vader was bibliothecaris, haar moeder kweekte groenten.

Zoals bijna alle Friezen, van Schagerbrug tot Wilhelmshaven, ontvluchtte haar familie de lage kleigronden die veranderden in getijdenmoerassen. Soms, aldus Deborah, waren er zoveel muggen dat je niet met elkaar kon praten. Ze vlogen je mond, je ogen en je neus binnen en zogen alle energie uit je weg. Je werd gek van de jeuk. Van ellende ging je in het water zitten, totdat er weer een ander smerig beest aan je begon te zuigen of te knagen. Als je dan uit het water kwam, zei ze, omdat je benen jeukten of pijn deden, waren je kuiten groen van de slijmerige algen en moest je de bloedzuigers van je voeten trekken.

De laatste bewoners van die streken kwamen om van de honger. De familie van Deborah trok naar het westen, naar het eiland Alkmaar dat, aan de zeezijde en in het zuiden, beschermd ligt achter een nieuwe, grotendeels kunstmatige duinenrij en in het noorden en oosten achter enorme dijken.

Ze kwam alleen aan, op een vlot. Haar ouders, haar broertje en de overige familieleden stierven onderweg aan de buikloop. Ze liet ze achter in de vennen. Ze was net zeventien jaar oud toen ze aankwam, uitgeput, vereenzaamd en uitgehongerd, maar ongebroken. Haar vlot spoelde aan tegen de oude Westfriese Zeedijk, bij de Mariakapel ter hoogte van het gehucht Keins. Het eerste dat ze zag en hoorde, waren de zwepen die knalden boven de ontblote ruggen van de gevangenen die werkten aan de dijkverzwaringen. Ze versleepen brokken asfalt en schepten en kruiden zand en klei in de moordende zon, van zonsopgang tot zonsondergang, zes dagen per week. Ze liet het vlot achter bij de dwangarbeiders en liep het laatste stuk over de dijk. Ze werd opgevangen in een vluchtelingenkamp achter de Sint-Laurens.

Op het eiland was voldoende te eten voor de nieuwkomers. De visvangst leverde behalve kwallen het een en ander aan eetbaars op, zoals heek, snapper, makreel, haring, wijting, schol, kokkels en soms een rob of een schildpad. Schelpdieren en wieren werden verzameld onder de dijken en aan het strand. In de vochtige, hete duinvalleien groeiden talloze soorten wilde vruchten. Op de hoger gelegen gronden onderhielden de burgers boomgaarden met vijgen, bananen, sinaasappels en ander fruit. In hun groentetuintjes teelden ze tuinbonen, linzen, gierst, boekweit en peulvruchten. De boeren op het eiland verbouwden vele soorten groentes en granen als rijst, rogge en gerst. Dadels groeiden vooral in de omliggende dorpen.

Er was voldoende schoon drinkwater. Een pijpleiding bracht het zoete Rijnwater naar bassins in de duinen waar het volgens de traditionele me-

thode geïnfiltreerd werd, gezuiverd en opgeslagen en naar gelang de behoefte met molens opgepompt. Tractors met plastic tanks brachten het drinkwater naar de stad. Voor de nieuwkomers was Alkmaar een paradijs. Voor de meeste Alkmaarders was het dat zeker niet, want corruptie en nepotisme tierden welig. Een paar rijke families bezaten en bepaalden alles. Alle anderen waren van hen afhankelijk en veel burgers hadden een armoedig bestaan, maar niemand stierf van de honger.

Spoedig na haar aankomst ontmoette ze Pé de Orgelman. Hij gaf een concert in de Sint-Laurens om de nieuwkomers wat op te beuren. Aangemoedigd door zijn spel begon ze te zingen. Ik kan me goed voorstellen dat hij als een blok moet zijn gevallen voor deze blonde, stoere en rijzige Friezin, die mooi en intelligent was en gezegend met een prachtige alt. Het was, vertelde Deborah, direct raak tussen hen. Diezelfde avond zoenden ze elkaar in een nis van de kerk terwijl, zo stel ik mij voor, het maanlicht door de hoge vensters scheen en de verweerde muurschilderingen verlichtte. De volgende ochtend ging Pé naar het kamp. Hij nam haar mee voor een lange wandeling over het eiland. Ze liepen over de dam naar Bergen en van daar naar de buurtschappen van Groet en Hargen, over het strand tot aan de pier bij Castricum en in het licht van de volle maan terug via de Egmond en Heiloo. Urenlang bespraken ze de kwesties van het leven.

Het bleek dat ze over alles verschillend dachten, behalve als het ging om muziek, schoonheid en liefde. Omdat deze twee laatste zaken hem thans van het allergrootste belang leken, zocht hij Deborah weer op en nodigde hij haar uit met hem te musiceren. Ze kwam bij hem aan huis in zijn kleine woning aan het Luttk Oudorp. Aanvankelijk was ze bedeesd, maar hij moedigde haar aan en weldra probeerde ze een van zijn favoriete liederen van Schubert, dat ze in Friesland had geleerd van haar vader:

*Meine Ruh ist hin,
mein Herz ist schwer.
Ich finde, ich finde sie nimmer
und nimmermehr*

Hij begeleidde haar, nauwelijks luisterend, maar vooral in aanbidding starend naar deze prachtige vrouw. Ook zij was verliefd. Pé was een robuuste jongeman, uitzonderlijk getalenteerd, welbespraakt en zachtmoedig. Na alles wat ze had meegemaakt, was Pé als een god die haar nieuw leven inblies. De

hartstocht ging in haar tekeer zoals de branding van de Noordzee tijdens een noordwester.

Hij werd aanbeden door alle Alkmaarse meisjes, maar hun liefde was tevergeefs, want zijn gevoelens waren altijd in toom gehouden door zijn muziekstudie. Nu, nu hij deze mooie jonge vrouw had leren kennen, die zonder hoofddoek over straat ging, die kon zingen, kon lezen en schrijven en over alles mee kon praten, nu barstten zijn verlangens in alle hevigheid los. Die zochten zich een uitweg.

Maar dat was lastig, want volgens de strenge geloofswetten in die dagen was seks voor godgelovigen strikt verboden, behalve als ze getrouwd waren. En trouwen mocht niet voor je achttiende. In Alkmaar werden deze wetten naar de letter gehandhaafd. De overtreders ontvingen lijfstraffen die er niet om logen. Mannen boven de dertig die een minderjarig (en godgelovig meisje) hadden verleid, werden zonder pardon gecasteerd; jongemannen en meisjes kregen zweepslagen als ze de regels hadden overtreden; volwassen vrouwen riskeerden de dood door steniging. En zo meer. De jongens die een uitlaatklep nodig hadden, mochten zicht uitleven op de ongelovige meisjes uit de achterstandsbuurten. Dit werd zelfs aangemoedigd door de ouderlingen. En als laatste toevlucht voor de jonge bokken was er op de Zijdam altijd wel een uitgezakte prostituee te vinden van wie niemand zich afvroeg of ze wel of niet godgelovig was.

Pé ging er als vanzelfsprekend vanuit dat Deborah van het godgeloof was, want alle meisjes die konden lezen en schrijven waren, in zijn beleving, van het godgeloof. Seks met Deborah was dus pas toegestaan zodra ze getrouwd waren. Binnen enkele weken na hun kennismaking knielde hij voor haar neer en vroeg haar ten huwelijk. Ze stemde toe en hij hing een traditionele ketting met een huwelijksparel om haar hals. Pas toen de parel op haar borst glansde, vroeg hij hoe oud ze eigenlijk was.

‘Ik ben net zeventien,’ zei ze. Pé schrok.

‘Dan moeten we nog een jaartje wachten,’ zei hij gelaten.

‘Waarom?’

‘Het mag niet in Alkmaar, Deborah. We zijn van het godgeloof en dan mogen we pas vrouwen als we achttien zijn. En we mogen pas vrijen als we getrouwd zijn.’

‘Wat zijn dat voor gekke regels, Pé? Trouwens, wie zegt dat ik van het godgeloof ben? Dat heb ik toch nooit gezegd? Moeten we dan een heel jaar wachten?’

‘Ben je dan niet van het godgeloof?’

‘Welnee. Je mag toch wel trouwen met een ongelovige?’ vroeg ze geschrokken. ‘Dat mag wel van de wet, maar niet van de kerk. De gemeenschap zal ons uitstoten. Tenzij de ouderlingen goedkeuring geven.’

‘Laten we dan toestemming aan de ouderlingen vragen.’

‘De ouderlingen? Deborah, je hebt geen idee!’ zei Pé. ‘Als je zegt dat je ongelovig bent, zullen de ouderlingen je niet geloven. En als ze je niet geloven ben je in hun ogen een afvallige, een apostata, iemand die het godgeloof verzaakt. Er bestaat hier in Alkmaar geen ergere zonde dan dat. Een afvallige wordt verbannen. En als ze je wel geloven, ik bedoel, wanneer ze wel geloven dat je niet godgelovig bent, dan geven ze mij geen toestemming, want dan ben jij een goddeloze.’

‘Ik begrijp er helemaal niets van, Pé. Maakt het jou wat uit of ik wel of niet van het godgeloof ben?’

‘Nee,’ zei hij, ‘maar de ouderlingen wel. En mijn ouders ook trouwens.’

‘Maar dan zeg ik toch dat ik van het godgeloof ben? Dan wachten we een jaartje.’

‘Ze zullen je testen. Weet je wie Simson was?’

‘Simson?’

Pé nodigde zijn vader, een ouderling met een beetje invloed, uit voor een cafébezoek. Mannen onder elkaar. Hij schonk zijn vader naar het schijnt flink wat borrels in en legde de kwestie voor. Maar een huwelijk met een ongelovige werd meteen afgewezen, de jenever ten spijt. Vervolgens nam Pé haar mee naar zijn ouderlijk huis. Misschien kon hij zijn moeder vermurwen als hij zijn mooie, getalenteerde Deborah eenmaal aan haar had voorgesteld. Maar zijn moeder had het er moeilijk mee. Veel vrouwen, vriendinnen, waren gekwetst omdat hun eigen dochter na jaren van zorgvuldige voorbereidingen naast het net viste vanwege deze plotselinge verschijning. Ze zeiden dat Pé was verleid door een ongelovige tiener van bedenkelijk allooi. Iedereen sprak erover, want iedereen kende Pé. Nee, zijn moeder kon het niet waarden. Ze weigerde Deborah te ontvangen. Ze weigerde haar een hand te geven en stuurde haar weg.

Terwijl Deborah buiten een uur lang op de stoep bleef wachten, probeerde Pé zijn ouders te overtuigen van haar kwaliteiten en zij probeerden hem op hun beurt van zijn liefde te genezen. Tevergeefs. De ruzie liep op. Woedend sloeg hij de deur achter zich dicht. Zijn moeder rende hem achterna de straat op, waar ze uitgerekend Deborah zag staan. Zonder hoofddoek. De vrouw verloor haar zelfbeheersing. Ze schold Deborah uit voor hoer. Nooit, nee nooit, gilde ze, zou ze in het huwelijk toestemmen. Pé bracht Deborah terug

naar het kamp. Hij was stil. Deborah begreep dat er geen perspectief was voor hun liefde. Ze begon te huilen.

‘Het spijt me, Pé,’ zei ze. ‘Het had mooi kunnen worden, maar het mag niet zo zijn. Zodra ik de gelegenheid krijg, ga ik weg uit dit achterlijke oord.’

Ze gaf hem de huwelijksketting terug. Ze zei dat hij die maar moest bewaren voor een vrouw die wel in de smaak viel bij zijn ouders en de ouderlingen.

Na een paar dagen radeloos door Alkmaar te hebben gezworven, stapte Pé alsnog naar de raad van ouderlingen. Hij knielde voor hen neer en smeekte om toestemming voor het huwelijk. Ze was niet gelovig, maar ze zou het kunnen worden. Bovendien, pleitte hij, was een gemengd huwelijk voor de wet niet verboden.

Zijn pleidooi was tegen beter weten in. Ze bevestigden wat hij al had gevreesd. Ze waren bewerkt door zijn vader en moesten niets van deze Deborah hebben. Ze stuurden hem weg, overlegden en besloten haar te veroordelen als een afvallige, zodat ze haar konden verbannen. Dan waren ze van haar af.

Ze lieten Deborah optrommelen uit het kamp om haar kort te ondervragen in zijn aanwezigheid. Pé zou merken hoe ze deze meid gingen aanpakken. Toen ze binnenkwam, moest ze op haar knieën voor de ouderlingen gaan zitten, recht tegenover de inquisiteur van de raad. Pé werd ook weer binnengelaten. Hij zat ergens terzijde. De inquisiteur nam het woord en richtte het woord tot Deborah.

‘Ben je van het godgeloof?’ vroeg hij.

‘Nee.’

‘Je liegt.’

‘Waarom zegt u dat ik lieg?’ vroeg Deborah.

‘Hoe kun je ontkennen dat je als godgelovige bent gedoopt?’ vroeg de inquisiteur. ‘Alle Friezen zijn godgelovig.’

‘Waren misschien,’ zei ze, ‘want de Friezen bestaan niet meer. Velen van hen waren godgelovig, ik niet. Maar waarom zei u dat ik lieg? Kunt u mij daar antwoord op geven?’

De inquisiteur liep rood aan van ergernis en zocht naar woorden. Ze deed er een schepje bovenop.

‘Geef u mij eens antwoord! U zei dat ik lieg. Waarom zegt u dat? Waaruit maakt u op dat ik een leugenaar ben?’

‘Je bent brutaal. Je verdient de riem,’ zei de inquisiteur. ‘Je bent een afvallige. We kunnen het niet bewijzen, want we kunnen de Friese registers niet meer raadplegen. Maar we weten het zeker.’

‘Hoe weet u dat zo zeker? Ik ben geen afvallige! Waarom zegt u dat ik lieg? Ik sta erop dat u mij nu antwoordt!’

‘We hebben het vernomen in onze gebeden.’

‘Ach ja,’ zei Deborah. ‘U bedenkt het hier ter plekke.’

‘Hoe durf je dat te zeggen? Je bent een afvallige. Je bent als godgelovige gedoopt. Je liegt!’

‘Ik ben niet gedoopt. Waarom zegt u dat ik lieg? Wilt u van mij af?’

‘Er zijn twee mogelijkheden voor je. Je kunt kiezen tussen het tuchthuis bij Schagerbrug of verbanning!’ zei de man.

‘Dat is dan jammer,’ zei Deborah. ‘Dan ga ik mijn geluk ergens anders zoeken...’

‘Daar sta je natuurlijk vrij in...’ zei de ouderling, minzaam glimlachend in de overtuiging dat de kous hiermee af was. Hij wendde zich tot Pé en zei:

‘Je begrijpt dat we je nooit toestemming kunnen geven om met dit snolletje te trouwen. We hebben je ouders al ingelicht.’

‘Snolletje?’ riep ze. ‘Hoor je dat, Pé? Dat zijn jouw geestelijke leiders!’ Ze stond op. In mijn verbeelding zie ik haar zwierig het zaaltje verlaten in een kleurige jurk, nagestaard door de ouderlingen en Pé. Even later rende hij haar achterna.

Pé zocht haar op in het kamp. Hij zei dat hij haar zou volgen. Waarheen ze ook ging. Hij zond een briefje naar zijn ouders, de ouderlingen en het kerkbestuur. Ze waren geschokt. Hun organist! Hun zoon! Misschien gingen ze wel naar het verdorven Amsterdam, waar ze zeker toestemming zouden krijgen om te trouwen. En wat hadden ze dan gewonnen?

In een formele brief aan Pé en Deborah gaven de ouderlingen, tot ontzetting van zijn ouders, alsnog hun schriftelijke toestemming. Ze oordeelden dat Pé het recht had ‘...om de minderjarige Deborah van Bolsward te huwen omdat deze, naar haar zeggen, niet van het godgelooft was en de geloofswetten op haar dus niet van toepassing waren. Aangezien gezegde Deborah (voor zover zij konden nagaan) van onbesproken gedrag was, werd Pé de toegang tot de kerk niet geweigerd, noch hoefde hij zich te verantwoorden voor de eerdere omgang met de minderjarige Deborah... Deborah evenwel kon als ongelovige niet worden toegelaten bij de dienst van Oudegod.’

Hun woede moet groot geweest zijn. Later werd hun woede verschrikkelijk.

Een kerkelijke inzegening van het huwelijk was niet mogelijk, omdat de bruid de kerk niet in mocht. Pé vond inmiddels alles best, als het maar snel geregeld werd. Het jonge paar vond met enige moeite een paar vrienden als getuigen. Ze werden getrouwd door een ambtenaar in het stadhuis. De ver-

bintenis was, legde de ambtenaar hun uit, een gemengd huwelijk. De huwelijkswetten van het geloofsrecht waren daarom niet van toepassing. Dit hield onder andere in dat Pé zijn vrouw niet in eigendom had. Ik veronderstel dat ze de eerste nachten na het huwelijk vooral in bed hebben gelegen.

Pé was, zoals gezegd, een van de meest geliefde burgers van Alkmaar. Jammer, kletsten de oude tantes, jammer dat hij was gevallen voor een ongesluisde vrouw die in uitdagende en dure kleding over straat flaneerde. Waar betaalde ze dat van? Zijn ouders behoorden tot de ernstigste critici, maar waar ze hem altijd hadden kunnen behoeden voor het foute pad, zelfs in het heidense Amsterdam, had hun autoriteit gefaald ten overstaan van de flamboyante Deborah. Ze keerden zich publiekelijk van haar af en betrokken een woning in Heiloo. Ze konden zich niet over hun nederlaag heenzetten en teerden weg van woede en verdriet.

Af en toe wandelde Pé door het bos naar Heiloo om zijn ouders te bezoeken. Een jaar later stierven ze aan de dysenterie. Jammer, maar zo gaat dat. Deborah was, tot misprijzen van de kletstantes, wel aanwezig bij de crematie van beide oudjes. Ze had zich gekleed in een zedige zwarte mantel met een capuchon over haar weelderige blonde lokken.

Deborah en Pé verlieten hun kleine woning aan het Fnidsen en betrokken de woning die hij had geërfd, het grote huis op de hoek van de Baangracht en de Oude Gracht, tegenover de Lutherse kerk.

Een jaar of twee later werd ze zwanger. Ze kreeg in haar leven één kind, een dochter. Dat was ik.